

موسسه ملی تحقیقات سلامت جمهوری اسلامی ایران
دبیرخانه ویدئوهای سلامت

مرکز دانش تصادفات و حوادث ترافیک

تفاوت‌های جنسیتی در الگوی تصادفات و رفتار رانندگی

تفاوت‌های جنسیتی چه تأثیری بر آسیب‌پذیری، رفتار و خطاهای رانندگی دارند و این تفاوت‌ها چگونه به بروز حوادث ترافیکی و مرگ‌ومیر ناشی از آن منجر می‌شوند؟

پیام‌های اصلی

- نسبت مردان در مرگ‌ومیر ناشی از حوادث ترافیکی در کشور تقریباً ۴ برابر زنان و در مصدومیت ناشی از حوادث ترافیکی تقریباً ۲/۵ برابر زنان است و این نسبت‌ها در ۱۰ سال اخیر تقریباً بدون تغییر بوده است.
- در مطالعات بین‌المللی نشان داده شده که مردان در هنگام رانندگی بیشتر مرتکب تخلفات عمدی و پرخطر مانند سرعت غیرمجاز می‌شوند، در حالی که زنان سهم بیشتری در خطاهای سهوی ناشی از نقص مهارت یا قضاوت اشتباه دارند.
- بر اساس اطلاعات مطالعات بین‌المللی در رانندگانی که در حوادث ترافیکی دخیل بوده‌اند، نتیجه‌ی مثبت آزمایش‌های الکل در مردان (۳۰/۷ درصد) بسیار بیشتر از زنان (۱۳/۲ درصد) است.
- اگرچه زنان و مردان واکنش مشابهی به هشدارهای سیستم‌های کمک راننده دارند، اما تعداد تصادفات در شرایط بحرانی برای رانندگان زن بیشتر است.

مقدمه

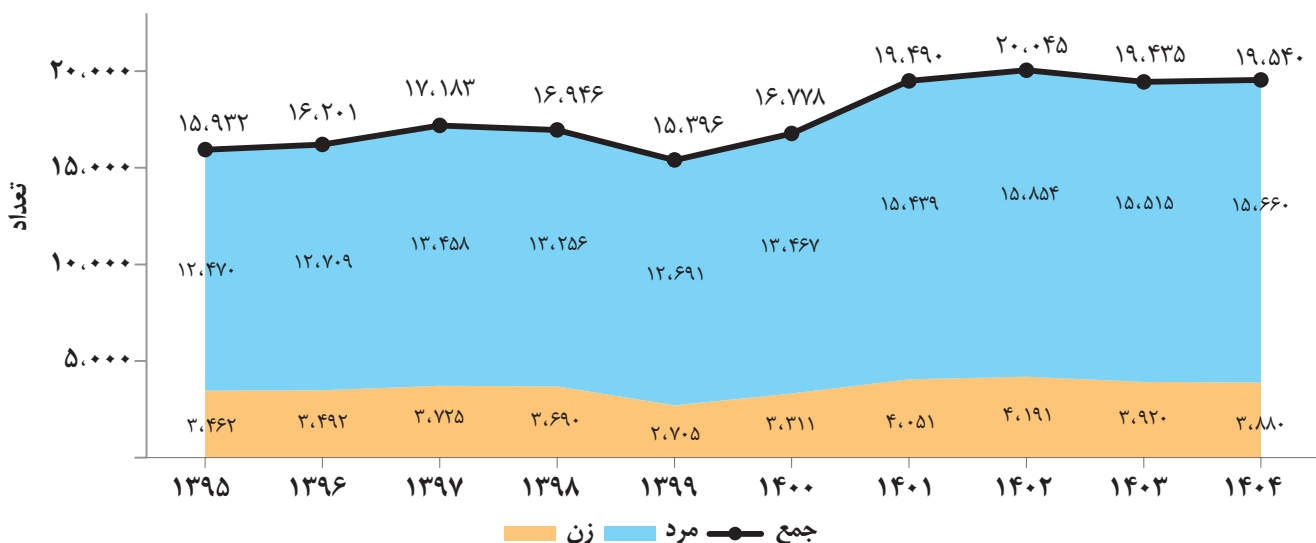
به نظر می‌رسد زنان و مردان در شرایط رانندگی، تصمیم‌گیری، واکنش به موقعیت‌های پیچیده و نوع خطاهای احتمالی الگوهای متفاوتی دارند و این تفاوت‌ها می‌توانند بر آسیب‌پذیری رانندگان، شیوه تعامل آنان با محیط و در نتیجه احتمال بروز خطاهای منجر به حوادث ترافیکی اثر بگذارند. از آنجا که نادیده گرفتن این تفاوت‌ها ممکن است اثربخشی مداخلات ایمنی را کاهش دهد، بررسی تفاوت‌های جنسیتی در الگوی تصادفات و رفتار رانندگی برای طراحی مداخلات مناسب ضروری است.

روش تهیه این مستند

این مستند بر پایه مرور سریع (Rapid Review) تدوین شده و اطلاعات مورد نیاز از طریق جست‌وجو در پایگاه‌های تخصصی PubMed، Google Scholar و پایگاه‌های استنادی داخلی ایران، در کنار گزارش‌های سازمان‌های بین‌المللی نظیر سازمان جهانی بهداشت گردآوری شده است. بازه زمانی بررسی از سال ۲۰۰۰ به بعد انتخاب شده تا روندهای دو دهه اخیر پوشش داده شود و سطح شواهد (Level of Evidence) در انتخاب منابع لحاظ شده است تا اطلاعات و مستندات بر اساس اعتبار علمی و کیفیت آن‌ها اولویت‌بندی شوند. معیارهای ورود شامل مطالعات و گزارش‌هایی بوده است که به‌طور مستقیم به تفاوت‌های جنسیتی در الگوی تصادفات و رفتار رانندگی (ریسک‌ها، رفتار و طراحی مداخله) پرداخته‌اند، داده‌های کمی معتبر ارائه کرده‌اند و از سطح شواهد قابل قبول برخوردار بوده‌اند.

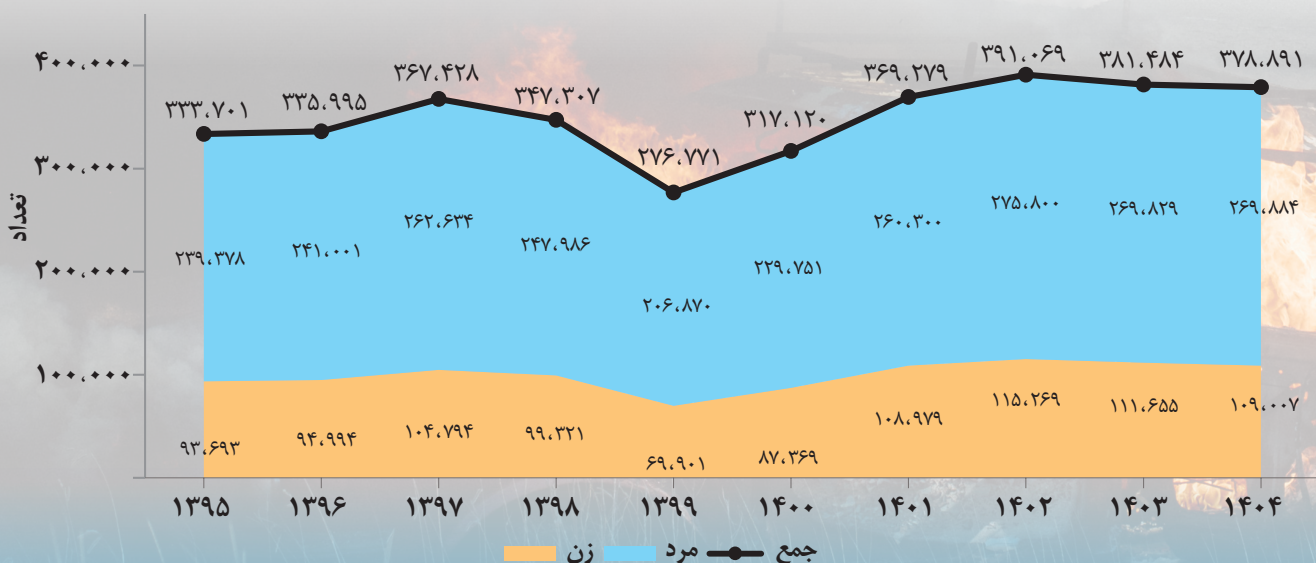
- بر اساس اطلاعات سازمان پزشکی قانونی کشور، در سال ۱۴۰۴ از ۱۹,۵۴۰ نفر مرگ و میر ناشی از حوادث ترافیکی ۱۵,۶۶۰ نفر (۸۰/۱ درصد) از آنان مرد و ۳,۸۸۰ نفر (۱۹/۹ درصد) زن، و از ۳۷۸,۸۹۱ نفر مصدومین حوادث ترافیکی ۲۶۹,۸۸۴ نفر (۷۱/۲ درصد) مرد و ۱۰۹,۰۰۷ نفر (۲۸/۸ درصد) زن بوده اند. بررسی روند ۱۰ ساله این شاخص ها از سال ۱۳۹۵ نشان می دهد که تعداد مرگ و میر و مصدومین ناشی از حوادث ترافیکی در حال افزایش است و اما نسبت مردان به زنان تقریباً ثابت بوده است (شکل ۱ و ۲).

مرگ و میر سالانه ناشی از حوادث ترافیکی

شکل ۱: تعداد مرگ و میر سالانه ناشی از حوادث ترافیکی در کشور در سال های ۱۳۹۵ تا ۱۴۰۴. منبع: سازمان پزشکی قانونی

مصدومین سالانه ناشی از حوادث ترافیکی

شکل ۲: تعداد مصدومین سالانه ناشی از حوادث ترافیکی در کشور در سال های ۱۳۹۵ تا ۱۴۰۴. منبع: سازمان پزشکی قانونی

- بر اساس آخرین گزارش وضعیت جهانی ایمنی جاده‌ای سازمان جهانی بهداشت، در سال ۲۰۲۳ حدود ۱/۱۹ میلیون نفر در جهان در حوادث ترافیکی جان خود را از دست دادند که نسبت مرگ‌ومیر مردان نسبت به زنان حدود ۳ به ۱ بوده است.
- نتایج یک مطالعه مروری بین‌المللی نشان داده که جنسیت رانندگان بر رفتارهای رانندگی پرخطر تاثیرگذار است. مردان به طور معمول بیشتر از زنان مرتکب تخلفات عمدی رانندگی خطرناک مانند سرعت غیرمجاز می‌شوند در حالی که زنان معمولاً کمتر از مردان تخلفات عمدی مرتکب می‌شوند و در بیشتر موارد رفتارهای رانندگی ایمن‌تری از خود نشان می‌دهند اما در مقابل زنان سهم بیشتری در خطاهای سهوی ناشی از نقص مهارت یا قضاوت اشتباه دارند.
- در یک مطالعه مروری بین‌المللی با بررسی نتایج آزمایش مصرف الکل در رانندگان نشان داده شد که در بین رانندگانی که تصادف کرده بودند، نتیجه‌ی مثبت آزمایش الکل در مردان بالاتر از زنان بود (۳۰/۷ درصد در مردان در برابر ۱۳/۲ درصد در زنان) در رانندگانی که به طور تصادفی در جاده آزمایش شدند، تفاوت چندانی بین دو جنس وجود نداشت (۲/۱ درصد در مردان در برابر ۱/۴ درصد در زنان) و در رانندگانی که داوطلبانه این آزمایش را انجام داده بودند، نسبت در مردان بالاتر بود (۳/۴ درصد در مردان در برابر ۱/۱ درصد در زنان).
- مطالعه‌ای با مدل‌سازی سری‌های زمانی ماهانه مصدومیت‌های ترافیکی ایران از سال ۲۰۰۵ تا ۲۰۱۶ نشان داد که میزان بروز آسیب‌های ناشی از حوادث ترافیکی در مردان ۲ تا ۳ برابر زنان است.
- نتایج یک مطالعه مروری بین‌المللی نشان داد که زنان و مردان هنگام مواجهه با هشدارهای سیستم‌های کمک‌راننده پیشرفته^۱ (مانند هشدار برخورد، هشدار خروج از مسیر و سامانه‌های کمکی ترمز) واکنش مشابهی دارند. با این حال، با وجود آنکه از نظر رفتار رانندگی، مردان رفتارهای پرخطر (از قبیل سرعت غیرمجاز و تغییر ناگهانی مسیر) بیشتری انجام می‌دهند تعداد حوادث ترافیکی در شرایط بحرانی برای رانندگان زن بیشتر گزارش شده است.
- نتایج یک مطالعه مروری بین‌المللی که عوامل تعیین‌کننده رفتارهای پرخطر رانندگی را بررسی کرده بود، نشان داد که جنسیت یکی از عوامل در تحلیل رفتار رانندگی است و مردان معمولاً رفتارهای پرخطر عمدی بیشتری نسبت به زنان انجام می‌دهند، در حالی که زنان بیشتر در معرض خطاهای غیرعمدی قرار دارند. این مطالعه به تفاوت نگرش‌ها نیز اشاره کرده است به‌طوری‌که برخی مردان مهارت رانندگی زنان را ناکافی می‌دانند و زنان رانندگی پرخطرانه مردان را عامل نگرانی می‌دانند.
- نتایج یک مطالعه مروری بین‌المللی که به بررسی عوامل اجتماعی-فرهنگی مؤثر در تصادفات رانندگی پرداخته بود، نشان داد که یکی از ویژگی‌های جمعیت‌شناختی مؤثر در تصادفات رانندگی جنسیت است و مردان به دلیل تکانشگری (رفتار آنی و بدون فکر) بالاتر، هیجان‌خواهی بیشتر و مهارت‌های حرکتی-ادراکی قوی‌تر، بیش از زنان در تصادفات نقش دارند.

شکاف‌های دانشی در کشور

در مطالعات کشوری عمدتاً به الگوی کلی مرگ‌ومیر و مصدومیت مردان و زنان پرداخته شده است، اما پژوهش‌های موجود از نظر مقایسه رفتارهای پرخطر (سرعت غیرمجاز، سبقت، رانندگی تهاجمی) و خطاهای سهوی (قضاوت اشتباه، نقص مهارت) و همچنین واکنش و نحوه تصمیم‌گیری در موقعیت‌های پیچیده رانندگی بین زنان و مردان ناکافی به نظر می‌رسد.

منابع

۱. سازمان پزشکی قانونی کشور. (۱۴۰۴). آمار مقایسه‌ای متوفیات و مصدومین حوادث ترافیکی سال‌های ۱۴۰۳ و ۱۴۰۴.
2. World Health Organization. Global status report on road safety 2023. World Health Organization; 2023 Dec 12.
3. Safira AR, Maulina D. The Effect of Gender on Violations and Errors in Risky Driving Behaviour Among Car Drivers: A Systematic Literature Review. G-Couns: Jurnal Bimbingan dan Konseling. 2026;10(01):471-86.
4. Pelletti G, Boscolo-Berto R, Anniballi L, Giorgetti A, Pirani F, Cavallaro M, Giorgini L, Fais P, Pascali JP, Pelotti S. Prevalence of alcohol-impaired driving: a systematic review with a gender-driven approach and meta-analysis of gender differences. International journal of legal medicine. 2024 Nov;138(6):2523-40.
5. Delavary Foroutaghe M, Mohammadzadeh Moghaddam A, Fakoor V. Time trends in gender-specific incidence rates of road traffic injuries in Iran. PloS one. 2019 May 9;14(5):e0216462.
6. Rezaei M, Yazdani M, Jafari M, Saadati M. Gender differences in the use of ADAS technologies: A systematic review. Transportation research part F: traffic psychology and behaviour. 2021 Apr 1;78:1-5.
7. Jafarpour S, Rahimi-Movaghar V. Determinants of risky driving behavior: a narrative review. Medical journal of the Islamic Republic of Iran. 2014 Dec 6;28:142.
8. Haghdoust Z, Masoumi G, Zavareh DK, Ebadi A, Moslehi S. A systematic literature review of driver's sociocultural factors predisposing to road traffic crashes. Medical journal of the Islamic Republic of Iran. 2022 Mar 14;36:21.

گزاره‌برگ حاضر توسط مؤسسه ملی تحقیقات سلامت جمهوری اسلامی ایران تهیه شده است.

مؤسسه ملی تحقیقات سلامت جمهوری اسلامی ایران، سازمانی است که برای دیده‌بانی وضعیت سلامت، تولید و ترویج به‌کارگیری شواهد علمی مورد نیاز برنامه‌ریزان و سیاستگذاران سلامت در سطح ملی ایجاد شده است. تمرکز اصلی فعالیت‌های مؤسسه بر روی نتایج و پیامدهای اقدامات و مداخلات انجام شده در حوزه سلامت است. مؤسسه ملی تحقیقات سلامت جمهوری اسلامی ایران در تلاش است با عمل به رسالت خود به‌عنوان دیده‌بان سلامت کشور با استفاده از همه توان دانشی داخل کشور و به‌کارگیری ظرفیت‌های بین‌المللی، ضمن پیش‌بینی روندها و رصد شاخص‌های نظام سلامت؛ با استفاده از تجربیات سایر نظام‌های سلامت، مداخلات مؤثر برای اصلاحات در نظام سلامت را طراحی و توصیه کند و در صورت اجرای آن‌ها به ارزیابی و پایش مداخلات می‌پردازد. از سویی به‌عنوان مرجع و مشاور تأمین شواهد علمی تصمیم‌گیران سلامت در کشور و دیده‌بانی منطقه شناخته شده و از این طریق مجریان و متولیان حوزه سلامت را در دستیابی به جامعه سالم یاری می‌کند.

بلوار کشاورز، خیابان وصال شیرازی،
خیابان بزرگمهر شرقی، پلاک ۷۰

nihr.tums.ac.ir